

Sudhir Venkatesh
Gang Leader for a Day

Penguin Books, 2008. 320 sidor, häftad. ISBN: 0141030917. 79 SEK.

Björn Rombach
Förvaltningshögskolan
Göteborgs universitet

”Gang leader for a day” är titeln på en bok av Sudhir Venkatesh som jag normalt aldrig skulle ha köpt eller ha läst. Men när nu en god vän tryckte den i min hand så blockerades utgångarna. Jag har läst boken. Den är inte bra – men ändå kan jag tänka mig att se filmen.

Författarens Sudhir Venkatesh namn fick jag för mig att jag sett i Steven Levitt och Stephen Dubners ”Freakonomics” eller uppföljaren – bägge böcker jag normalt aldrig skulle ha köpt ... Men nu kan jag inte hitta det. Och de böckerna läser jag inte om.

”Gang leader for a day” är på sätt och vis populärversionen av Venkatesh avhandling. Här finns metod med väl så förenklad reflektion. Och här finns integrerad analys utan teoriansknytning. Man får anta att avhandlingen var bättre klädd. Men det som tar huvudutrymmet i boken är data. Och av detta finns det säkert mycket mera här än i avhandlingen.

Data som lyftes fram i ”Freakonomics” med hänvisning till Sudhir Venkatesh var droghandelns ekonomi. Hårda siffror från droghandlarnas redovisning. I ”Gang leader for a day” får vi mot slutet veta hur han kommit över dessa siffror. Men utöver denna koppling till redovisningens trygga siffervärld lyser hårda data med sin frånvaro. Här är det mjuka data som gäller. Helmjuka!

Venkatesh studie är gjord inom ramen för ett utdraget avhandlingsarbete i sociologi. Vi bjuds en berättelse från ”Robert Taylor Homes” där han följer J.T. som leder Black Kings ”the local crack-selling gang”. Självt hade J.T. gärna sett att avhandlingen blivit hans biografi.

Även om denna populära bok handlar mycket om J.T. är det inte heller någon biografi. Det är snarast en enklare roman om ett stort och mycket förfallet bostadsområde. Och med ”mycket förfallet” menas då ner till en nivå där husen egentligen är obeboeliga. En nivå vi varken ser här hemma eller på våra utflykter utomlands. De finns inte här och fanns de vore det alldeles för farligt att komma tillräckligt nära för att se något.

Datansamlingen startar nästan samtidigt med avhandlingsarbetet. Hösten 1989 ställer Sudhir Venkatesh nedanstående intervjufråga till några yngre medlemmar i en trappuppgång i hus 4040. Han vill egentligen fråga hyresgästerna i utvalda lägenheter men kommer inte förbi de unga männen. Hissen är inte trasig. Den är borta. Inte på väg utan helt borta. Urinstanken är kvävande. Och en av männen har tagit fram kniven. Det är obehagligt och hotfullt. Och han läser upp professorns första fråga:

How does it feel to be black and poor?
very bad?

Offentlig förvaltning
Scandinavian Journal of
Public Administration
14 (1-2)

© Björn Rombach och
Förvaltningshögskolan, 2010.
ISSN: 2000-8058

somewhat bad?
neither bad nor good?
somewhat good?
very good? (sidan 14)

Det var på väg att sluta med en läxa. Men så kliver J.T. in i handlingen:

They stopped talking when a small entourage entered the stairwell. At the front was a large man, powerfully built but with a boyish face [...] and he radiated calm. He had a toothpick or maybe a lollipop in his mouth, and it was obvious from his carriage that he was the boss. He checked out everyone who was on the scene, as if making a mental list of what each person was doing. (sidan 15)

Gänget får till uppgift att hålla koll på Sudhir. Det blir öl i omgångar och en lång natt i trapphuset.

I november 1998 väntar så Sudhir en sista gång utanför huset på J.T. Då är området till stora delar rivet. De som faktiskt bodde i huset, drev det och levde i dess organiserade misär var nu spridda på andra håll. J.T. själv var på väg vidare. Inte längre uppåt i hierarkin utan ut i ett mer vardagligt arbetsliv.

Men däremellan då? S.J. tjarar ju alltid om att den ska finnas en mitt också. Och mitt rymmer ”Gang leader for a day” i överflöd. Sudhir kommer tillbaka efter sitt första intervju försök och har med sig öl till gänget. Han träffar J.T. som visar sig själv ha provat på universitetslivet och så får han instruktioner inför fortsättningen.

‘I had a few sociology classes,’ he said. ‘In college. Hated that shit’
(sidan 19)

‘You shouldn’t go around asking them silly-ass questions,’ he said.
‘With people like us, you should hang out, get to know what they do, how the do it’ (sidan 21)

Bara någon sida längre fram är Sudhir accepterad och börjar hänga med J.T. och hans gäng.

Finally J.T. spoke up. ‘All right, the brother wants to hang out,’ he said, unfazed. ‘Let him hang out!’ (sidan 23)

I began spending time with J.T. We’d usually hang out for a little while with some of the more senior members of his gang, and then we’d go for a ride around the South Side. (sidan 27)

Ofta märks inte Sudhir och skuggar det han tillåts se. Men väl så ofta är han gäst eller något som bidrar till att underhålla J.T. Någon att driva med och skratta åt (se exempelvis sidan 33).

Men under resans gång blir J.T. ofta upptagen på annat håll. Sudhir kan då ta sig till Robert Taylor Homes och på egen hand gå runt, besöka de han lärt känna och göra nya bekantskaper. Han försöker förstå polisens frånvaro, hur och varför en relativ ordning upprätthålls, hur folk försörjer sig och hur det sociala skydds-nätet fungerar.

Flera observationer förvånar. Exempelvis hur pass olönsamt det är att vara ”foot soldier” åt J.T. och säkert åt andra gäng. Det var så dåligt betalt så dessa de

allra tuffaste var tvungna att bo kvar hemma hos sina mammor. Överhuvudtaget var ersättning bara riktigt god högt upp i hierarkin. Alla betalar – men på tok för lite för att inkomsterna ska räck till hela gänget. En annan observation är att de olika gängen inte bara bekämpade varandra.

[J.T.] And we don't just fight each other. We have basketball tournaments, softball tournaments, card games. (sidan 41)

Och att livet liksom pågår inte på ett vardagligt och normalt förortsvis. Men ändå pågår det. Här säljs beskydd av olika slag, någonstans att vara och bedriva sina verksamheter. Samt sex och droger. Att leda de tre byggnaderna som J.T. kontrollerar kräver organisationsförmåga, mycket fotarbete och gott minne. Det stämmer säkert. Men bortsett från något våldsinslag känns bilden av J.T. väl så positiv. När man mot slutet får veta att han lämnar gänget och hjälpligt försörjer sig som småföretagare medan Sudhir Venkatesh blivit en framgångsrik forskare tycker man nästan synd om J.T.

”Gang leader for a day” är definitivt en bok som har en intressant historia att berätta. Men vore jag er vän skulle jag allt sammantaget avråda er från att köpa den och läsa den. Detta därför att boken inte på långa vägar är vad den skulle kunnat vara. Vem vill bli besviken? Berättelsen om J.T., de han styr, lever av och som lever kring honom blir aldrig verklig. Och det beror på att Sudhir Venkatesh inte är en tillräckligt bra författare. Han förmår inte blåsa liv i personerna. Inte ens i sig själv när han mer och mer blir medaktör. På så sätt får vi inte möjligheten att närvara på det sätt vi kan i bra men också i hyggliga romaner. Vi förblir liksom Sudhir själv åskådare. Det tycker jag är trist och lite obehagligt.

Visst gjorde denna studie Sudhir Venkatesh känd och de redovisningsdata han fick med sig honom än kändare. Men populärversionen av avhandlingen hade kunnat bli så mycket bättre. Författaren följer i huvudsak sina "field notes". Visserligen medger Venkatesh att han emellanåt fått lita till minnet (Author's note, sidan 285). Men vi tror honom om att människorna han skriver om fanns där och betedde sig på detta viset. Och ändå brister det i trovärdighet.

Bristen på liv och trovärdighet i boken kan tolkas som ett alltför räddhåget värnande om karriären. Sudhir Venkatesh är framgångsrik som forskare i ett sammanhang och en tradition där data lätt ifrågasätts om man inte säkert kan visa att personerna man skriver om varit med och att det beskrivna har hänt. Trots att Sudhir här byter publik vågar han inte kliva ur sin forskarroll och berätta en historia som berör. Inom ramen för forskarrollen kan vi visst skriva forskningsrapporter som är både läsbara och läsvärda. Men för att visa upp en verklighet som berör på riktigt måste man våga kliva ur den rollen. Kanske det inte hade varit så svårt. Om Sudhir själv ställt sig i berättelsens centrum istället för J.T. hade han tvingats ta steget ut. Och säkert skrivit bättre. Metoden att följa field notes får läsningen att likna upplevelsen på ett saltvattenakvarium. Som läsare hoppas jag på större mod och mer direktkontakt med havet vid nästa försök att skildra en verklighet.